

Te Haumi ki te Mātauranga Angitu...

He Aratohu Hapori Kura mā ngā kura

Mā wai tēnei aratohu?

Ka whakamārama tēnei aratohu me pēhea te waihanga i tētahi Hapori Kura.

He aha te take e whakatūhia ai Ngā Hapori Kura?

He rōpū kura Ngā Hapori Kura ka huihui mai ki te hāpai ake i te whakatutukitanga mō ngā tamariki me ngā taiohi katoa mā te tuari pūkenga i roto i te whakaakoranga me te akoranga; te tautoko tētahi i tētahi; me te whakaata i te ara mātauranga mai i te kura tuatahi ki te kura tuarua.

He aha ngā tino paeuru mō Ngā Hapori Kura?

Me ū Ngā Hapori Kura ki ngā whakaritenga e whai ake:

- whakaata i te ara mātauranga o ngā ākongā
- tata ki te tekau ngā kura
- he whai rohenga
- he pūmau ki te whakatutukitanga ākongā

Kei a au anō te tikanga ki te whakauru ki tētahi Hapori Kura?

Āe, kei a koe anō te tikanga mō te whakauru ki tētahi Hapori Kura. Mā ngā kura te whakatau ki te waihanga, te whakauru rānei ki tētahi Hapori Kura. Mā koutou anō koutou e tohu, ā, tērā pea he whakatū Hapori Kura hou, te huri rānei i tētahi hononga, kāhui onāiane, kei te ū ki ngā whakaritenga.

Ka taea e tētahi hononga kura onāiane te waihanga i tētahi Hapori Kura?

Kua waihangahia kēhia pea he hononga e te maha o ngā kura. Ka uru pai tētahi hononga kura ki tētahi Hapori Kura mēnā kei te whakaata ia i te ara mātauranga mai i te kura tuatahi ki te kura tuarua. E rārangi ana i te wāhanga whakamutunga o tēnei tuhinga te tukanga mō te huri o ngā hononga onāiane hei Hapori Kura. Mēnā e ū ana ngā kura ki ngā whakaritenga ka taea e rātau te noho tonu ki tētahi hononga onāiane, ā, ka tohua pea rātau hei Hapori Kura.

He pēhea te waihanga, te whakauru rānei o tētahi kura ki tētahi Hapori Kura?

Ka taea e tētahi kura te whakapā atu ki tō rātau tari ā-rohe o Te Tāhuhu o Te Mātauranga kia āwhinatia mai rātau ki te whakauru ki tētahi Hapori. Mēnā e mōhio ana rātau ki tētahi atu kura e hiahia ana ki te waihanga Hapori ka taea e rātau te whakapā tika atu ki a rātau.

He aha ngā āwhina e wātea ana ki te whakatū i tētahi Hapori Kura?

Ka tuku tohutohu me te tautoko haere tonu te Tāhuhu ki ngā kura puta noa i te tukanga o te whakatū me te whakahaere hei Hapori Kura. Ka takawaenga haere ngā kaimahi a te Sector Enablement and Support o te Tāhuhu me ngā kura.

Ngā kōrero

Ka whakautua e ngā kaimahi a te Sector Enablement and Support ngā pātai a ngā kura mō Ngā Hapori Kura e pā ana ki ngā mahi o ia rā me ngā kura, mō te urupare rānei ki ngā tono kōrero, tohutohu, tautoko hoki.

Ka takawaenga haere anō ēnei kaimahi me Te Whakarōpūtanga Kaitiaki Kura o Aotearoa (NZSTA) ngā hui tuku kōrero ki ngā mema o ngā poari o ngā kura, tumuaki hoki (māngai rānei) mō Te Haumi ki te Mātauranga Angitu me te wāhanga o Ngā Hapori Kura ki roto i te kaupapa.

He aha te tukanga mō te waihanga i tētahi Hapori Kura?

Kei raro ko ngā whakamārama mō ngā upane e ono mō te waihanga i tētahi Hapori Kura.

Upane tuatahi

Te whakaki i tētahi Puka Tauākī Kaingākautanga

E wātea ana te puka i:

www.education.govt.nz/ies-communities-of-schools

Īmērahia atu te puka ki ies.team@minedu.govt.nz

mērahia atu rānei ki:

Investing in Educational Success

Ministry of Education

PO Box 1666

Wellington 6140.

Upane tuarua

Te whakawhanake i tētahi Hapori Kura e marohitia

Ka whakapā atu tētahi māngai o te Tāhuhu hei takawaenga i ngā kura i roto i Ngā Hapori Kura e marohitia ki te tuku tautoko me te tuari kōrero e hāngai ana ki te Hapori e marohitia. Tērā pea he hui rōpū, takitahi rānei me ngā kura. Ka āwhina te Tāhuhu i ngā poari o ngā kura me ngā tumuaki kia mārama ai rātau ki te wāhi ki a rātau anō i roto i tētahi Hapori Kura, me te tuku tohutohu mō ngā āhuatanga, otirā:

- mēnā e whakaata ana i te Hapori Kura e marohitia te ara mātauranga
- he aronga Hapori ki te akoranga ākongā, otirā ngā hiahia o ngā ākongā kāore i whai hua mai rā anō i roto i te pūnaha
- he pēhea te whakaata o tēnei aronga i ngā whakapātari whakatutukitanga o te Hapori Kura e marohitia ka mutu ki roto anō i ō rātau ake mahere kura

- te hiahiatanga ki te whakawhanake i tētahi hanganga whakahaerenga hei tautoko i te Hapori Kura e marohitia hei tautuhi i ngā whakapātari whakatutukitanga, te waihanga, te whakatinana me te aroturuki i tā rātau mahere
- mēnā he tōtika te rahinga o te Hapori Kura e marohitia (tata ki te tekau ngā kura, ko te tikanga he waru-tekau ngā kura)
- te tukanga tuku rawa mō te Hapori Kura e marohitia
- te kaupapa me te toha o te rauemi Wā Uiui

Ko tētahi wāhanga nui o te tukanga ko te whai whakaaro me pēhea, āhea hoki ka whakauru mai i ngā whānau ki ia upane.

Upane tuatoru

Te whakarite mēnā ka whakaaehia te Hapori Kura e marohitia

Me whakarite Ngā Hapori Kura katoa kei te ū rātau me tō rātau hanganga ki ngā whakaritenga o tētahi Hapori Kura.

1. Kei roto i ia Hapori Kura ngā kura e whakaatu ana i te ara akoranga o te ākongā. Mā tēnei, ka tautoko Ngā Hapori Kura i te whakawhitinga kaha ki roto, ki waenga, ki waho hoki o te kura tuatahi, takawaenga (mēnā e tika ana), tuarua hoki i roto i te Hapori mō ngā tamariki me ngā taiohi. Ka tautoko te Tāhuhu i Ngā Hapori Kura e marohitia ki te whakatakoto i te ara mātauranga i roto i a rātau anō.
2. Tērā ētahi Hapori Kura e marohitia pea he iti ake, he nui atu rānei ngā kura i te tekau (iti ake i te waru, nui atu i te tekau mā rua). Ka mahi ngātahi te Tāhuhu me ēnei Hapori Kura e marohitia ki te tautoko i a rātau ki te kimi i ētahi atu kura e tika ana, e hiahia ana rānei te kuhu mai ki tō rātau Hapori Kura e marohitia. Me te aha, ka mahi ngātahi pea te Hapori me tētahi Hapori tino nui (nui atu i ngā kura tekau mā rua) ki te āwhina i ngā kura kia whakaaroarohia te tōtikatanga o tō rātau Hapori e marohitia. Ka tautokohia Ngā Hapori Kura iti, nui rānei e marohitia ki te whakatikatika i te rahinga o tō rātau Hapori kia whakatinanahia i muri atu. Kei reira pea ētahi tino āhuatanga e whaitake ana tētahi Hapori Kura iti ake, nui atu rānei.

3. Ko te tūmanako ka tōpū ā-rohe Ngā Hapori Kura; e kore e aukatia ētahi atu hanganga i tēnei, pēnei i te urunga atu o ngā kura o tūhāhā ki roto i tētahi Hapori Kura. I te mea he whiwhi aunui tino tere ngā kura katoa, ka taea e Ngā Hapori Kura katoa, otirā ērā o tūhāhā, te whakamahi i ngā hangarau mati hei tautoko i te mahi ngātahi.

Kei reira pea ētahi Hapori Kura kāore i te hāngai ki ngā whakaritenga, me te tika anō hoki. Ka āta whakaaroarohia ēnei āhuatanga motuhake ia wā ka ara ake.

Upane tuawhā

Te whakaaetanga hei Hapori Kura

Ko Ngā Hapori Kura e ū ana ki ngā whakaritenga e whai ake ka whakaaehia kia whai haere tonu i te tukanga. Ka whakaaroarohia ngā āhuatanga motuhake ina ara ake. Ko te tikanga ko Ngā Hapori Kura he:

- whakaata i te ara mātauranga o ngā ākongā
- tata ki te tekau ngā kura
- whai rohenga
- pūmau ki te whakatutukitanga ākongā

Ka tātari te Tāhuhu i te ara mō ngā tamariki i roto i te Hapori Kura e marohitia me ētahi atu āhuatanga, kātahi ka tukuna he tūtohutanga ki te Minita Mātauranga, ā, māna e whakamana te whakatūtanga o te Hapori Kura.

Upane tuarima

Te whakawhanake i te whakapātari whakatutukitanga

Ka whakawhanakehia, ka whitiwhiti kōrero hoki ngā kura kua whakaaehia mō ā rātau whakapātari whakatutukitanga Hapori Kura ki ō rātau mema poari, mātua, whānau, kaimahi, ākongā hoki. I roto i tēnei tukanga whitiwhiti kōrero ka tohua e ngā kura:

- ā rātau whakapātari whakatutukitanga tūhonohono
- tā rātau mahere mō te whakarite whakapātari whakatutukitanga tūhonohono
- he pēhea tā rātau whakauru i ngā mātua me ngā whānau i te whakatinanatanga o te mahere
- he pēhea tā rātau aroturuki i te anga whakamua o ā rātau whakapātari whakatutukitanga tūhonohono

- he aha te hanganga ka whakatūhia hei tautoko i tō rātau Hapori Kura hei whakarite whakapātari, whakatinana me te aroturuki i tā rātau mahere
- ngā take e pā ana ki tō rātau nui, momo kura rānei i roto i tō rātau Hapori Kura e marohitia, ā, ka pēhea te whakarite i ēnei
- he pēhea te tohu i a rātau anō hei Hapori Kura. Hei tauira, tērā pea he ingoa motuhake mō tō rātau Hapori Kura.

Ka taea e ngā kaimahi o te Tāhuhu te tautoko i tēnei tukanga mā te whakarato kōrero, tohutohu hoki ki ngā kura me te hapori.

Upane tuaono

Te wiwhi i ngā rauemi mō tētahi Hapori Kura kua whakaaehia

Ina whakatakotohia e te Hapori Kura ā rātau whakapātari whakatutukitanga ka mutu kua wātea ki te kōkiri whakamua, ka waitohua e ia mema o te poari me te tumuaki tā rātau Manatū Whakaaetanga. Kei roto i tēnei ko te whakaaetanga mā ngā kura ki te mahi ngātahi hei Hapori Kura ki te hāpai ake i te whakatutukitanga ākongā i roto i tō rātau hapori me te whakahaere i te rauemi kua tukuna mō te painga o ngā ākongā.

Kātahi ka whakamanahia e te Tāhuhu te tohanga o ngā rauemi e tika ana.

Kei te waihangatia tonutia tēnei kaupapa, ā, kei te mahi tahi mātau me te rāngai mō ngā taipitopito, tae atu ki te whakaurunga mai. Otirā, ko ētahi wāhanga kei te āhua kē o ngā kirimana ā-tōpū hāngai.

I roto katoa i tēnei tukanga upane e ono ōna hipanga, ka whakarato haere tonu te Tāhuhu i ngā tohutohu, tautoko hoki ki ngā poari me ngā tumuaki mā te urupare ki ngā uiui me te whakarato i ngā tohutohu atu anō, ngā kōrero, tautoko hoki e hiahia ana.

Mō ngā hononga anake kua tū kē

Kei roto pea i te whakatūtanga o tētahi Hapori Kura hou ko te huri, te whakarekē rānei i tētahi hononga/kāhui onāiane. Ka whai pea ētahi hononga kura onāiane kia whakaaehia rātau hei Hapori Kura. Engari me mātua whakaata i te ara mātauranga o ngā tamariki mā te pūnaha kura mai i te kura tuatahi ki te kura tuarua. Ka whakaawe hoki te āhua o ā rātau tukanga, aronga hoki onāiane i te tere o te neke mai i ngā wāhanga o te whakatū, whakamahere, whakatinanatanga hoki.

Kei roto i te wāhanga o te whakatū ko te:

- whakapā atu ki te tari ā-rohe o te Tāhuhu
- takawaenga a te Tāhuhu me ngā kura i roto i te hononga (ngā poari, tumuaki hoki) ki te rapu i te hanganga onāiane o te hononga. Mā tēnei hanganga e whakarite he aha ngā rerekētanga ka hiahia pea ki te maha me te momo o ngā kura kia pai ai te whakaata i te ara mātauranga. Kātahi ka taea e te Tāhuhu te whakamōhio atu i ngā kura mō ngā āhuatanga pēnei nā:
 - me whakatakoto ngā whakapātari whakatutukitanga tūhonohono me tētahi mahere hei whakarite
 - te tautuhi i ngā rerekētanga, mēnā kei reira, mai i te aronga hononga ngaio onāiane
 - ngā tukanga kei roto i te tohanga o ngā rauemi Hapori Kura

- whakatau a ngā kura mēnā e hiahia ana rātau kia huri hei Hapori Kura. Me whai wā atu anō pea rātau ki te kōrero ki ētahi atu kura kia ū ai ki ngā whakaritenga hanganga e whakaaehia ai hei Hapori Kura
- whakaae a te Minita Mātauranga i te whakatūtanga o te Hapori Kura kua ū nei ki ngā whakaritenga katoa o tētahi Hapori Kura tika
- whakaoti a ngā kura i taua tukanga anō kia āhei ai te waitohu i te Manatū Whakaaetanga e ai ki ētahi atu Hapori Kura